

Bacheloroppgave

VPL05 Vernepleie

Identitetskrise hos flyktningsforeldre og betydningen for barn.

Identity crisis among refugee parents and the impact on their children

Jacqueline, Inamahoro

Totalt antall sider inkludert forsiden: 45

Molde, 25.05.2016

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none"> • ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands. • ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt. • ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt. • har alle referansene oppgitt i litteraturlisten. • ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiattkontrollert i Ephorus, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Ingrid Johnsen Hogstad

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven, §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja nei

Er oppgaven unntatt offentlighet?

ja nei

(inneholder taushetsbelagt informasjon. Jfr. Offl. §13/Fvl. §13)

Dato:

Antall ord: 11879

Forord

Aleine vet jeg lite eller ingenting om meg selv

*–jeg har alle muligheter og alle språkets ord å velge mellom,
men mangler målestokkene.*

Det er mine medmennesker som gir meg identitet

gjennom de ordene og handlingene de kaster tilbake

Aadland, 2013, s.214.

Sammendrag

Målet med denne oppgaven har vært å forstå måten utfordringene flyktningfamilier går gjennom når de jobber med å tilpasse seg det moderne samfunnet, og hvilke konsekvenser det kan ha for barn. Jeg derfor valgt å jobbe mot denne problemstillingen:

Hvordan kan identitetskrise i en akkulturasjonsprosess gjøre flyktningeforeldre sårbare, og hvordan kan denne sårbarheten fungere som en risikofaktor i barnas utvikling?

For å besvare problemstillingen har jeg blant annet benyttet meg teori om utviklingspsykologi, spesielt identitetsutvikling som er et viktig element i måten mennesker tilpasser seg nye livssituasjoner. Jeg har også tatt for meg teori om akkulturasjon som viser hvordan flyktningene lærer å kombinere opprinnelseskulturens verdier og holdninger til de nye, og hvor utfordrende den prosessen kan være. Underveis har jeg knyttet teoriene til eksempler fra andre litteratur, for å vise relevans på problemstillingens besvarelse.

I det videre har jeg drøftet frem momenter som jeg synes kan knyttes til foreldrenes sårbarhet i akkulturasjonsprosess, samt hvordan den sårbarheten påvirker deres rolle som foreldre. I drøfting har jeg kommet med forskjellige eksempler og situasjoner som viser sammenheng mellom identitetsutvikling og sårbarheten, både for voksne og barn.

Til slutt har jeg oppsummert og laget en diskusjon etter det som har kommet frem i oppgavebesvarelsen.

1.0 Innledning	1
2.0 Metode	5
3.0 Akkulturasjon og akkulturasjonsprosess	7
Integrering:.....	11
Assimilering:.....	12
Segregering:.....	13
Marginalisering:.....	14
4.0 Identitet og identitetskrise	15
Identitetskrise i ungdomsalder og akkulturasjonsprosess: sammenligning	17
Tidlig voksen alder:.....	19
Middelalder:.....	20
5.0 Identitetskrise i akkulturasjonsprosess og foreldrerollen i minoritetsfamilier	22
Sårbarhet basert på tilpasning til systemet:.....	22
Sårbarhet knyttet til fordommer og diskriminering:.....	24
Sårbarhet basert på forandring i rollemønster:.....	26
6.0 Barns sosialisering i akkulturasjonsprosess og risiko for negativ utvikling	29
Sosialisering og sosialiseringsprosess.....	29
Risiko kontra resiliensfaktorer.....	33
7.0 Oppsummering og konklusjon	36
8.0 Litteraturliste:	37

1.0 Innledning

Denne bacheloroppgaven handler om identitetskrise i akkulturasjonsprosess for minoritetsfamilier med flyktningebakgrunn.

Å være flyktning er en utfordring da det kan innebære tap og savn, og utfordring med å tilpasse seg ny kultur (Berg og Lauritsen (2009). Tilpasningsprosessen når flyktningen møter en ny kultur, kalles gjerne *akkulturasjonsprosess* (Berry, 2006). For flyktningeforeldre kan prosessen være ekstra utfordring. De vil måtte fokusere på både egen og barns tilpasning. Som vi alle vet det, er foreldrerollen heller ikke noen enkel oppgave.

I denne bacheloroppgaven vil jeg rette fokus på problematikken som kan oppstå når flyktningeforeldre må jobbe med egen identitetsoppbygging, og samtidig følge opp barnas sosialisering i akkulturasjonsprosessen. Sosialisering kan forstås som barns utviklingsprosess fram til voksenstatus i samfunnet, en prosess som skjer i et samspill mellom samfunnet, familie og barnet selv (Helgesen 2011). Ifølge Bunkholdt (2000) er sosialisering et av hovedmålene for oppdragelse, og den første og viktigste kilden til sosialisering er familien, særlig foreldre. Det handler om forskjellige holdninger foreldrene har til oppdragelse, og hvordan de konkret formidler verdier, normer og roller til barna sine (Ibid). Hvordan fungerer dette når foreldrene selv jobber med å få dekket trygghetsbehov, behov for sosial tilhørighet og behov for aktelse?

Utfordringer knyttet til økt innvandring er et viktig tema i samfunnsdebatten på 2000-tallet. Den økte innvandringen medfører et mer mangfoldig samfunn, med nye muligheter, men også mange konflikter. En av konfliktene ligger i utfordring med å sikre at unge innvandrere kan ta selvstendige valg, og samtidig respektere foreldres ulike måter å oppdra barn på innenfor rammen av norsk lov (Barne- og likestillingsdepartement, 2012-2013). Dette viser at både samfunnet og minoritetsfamilier opplever dilemmaer i akkulturasjonsprosess. For innvanderforeldre kan det være en balansegang mellom å la ungene sine ta selvstendige valg, og samtidig formidle til dem sin opprinnelige, kulturelle identitet. Hvordan kan vi bidra til at håndteringen av utfordringene i det mangfoldet samfunnet står for, gir effektiv investering i barn og unge? For å få til dette, er det viktig at vi forstår hvordan minoritetsforeldre kombinerer nye og gamle ideer både for dem selv og barns videreutvikling gjennom akkulturasjonsprosessen.

Som en mor med minoritetsbakgrunn, er jeg i hverdagslivet en aktiv deltager i møte mellom flere etniske grupper, både innvandrere og norske familier. Gjennom vernepleieutdanning, har jeg tilegnet meg nødvendige kompetanser om interaksjon mellom mennesker. Relasjons –og refleksjonskompetanser, samt vår yrkesetiske verdier, har ført til at jeg blir i stand til bevisstgjøre meg så mange en del av mine forforståelser og fordommer, i møte med andre mennesker. Dermed har jeg lært å se, forstå og føle det som skjer fra en spesiell posisjon, ved å være både insider og outsider (Fangen, 2004).

Min oppfatning på tema er at det som lager barrierer for interaksjon mellom minoritets –og majoritetsfamilier, er gjensidige fordommer og stereotyper. Både nordmenn og innvandrere har negative forestillinger om hverandre som gjør at de ikke blir åpne for en relasjon. I og med at innvandrere som representerer en minoritet ikke har sterk posisjon i samfunnet, kan fordommer og stereotyper føre til at tilpasning til stor samfunnet blir en lang og vanskelig prosess. Ut fra dette synes jeg det er både interessant og spennende å lære mer om hvordan kontakt mellom minoritets- og majoritetsfamilier kan påvirke identitetsutvikling.

For å løse denne oppgaven har jeg valgt å lage problemstilling om innvandrerforeldre som voksne i identitetskrise. Innvandrerforeldre er en stor gruppe. Det finnes fem typer innvandrere i Norge: flyktninger og asylsøkere, studenter, turister, utlendinger som er gift med nordmenn og sesongarbeidere. Jeg har valgt å fokusere på flyktningeforeldre som er den mest sårbare gruppen av disse. I problemstillingen vil jeg knytte identitetskrisen til foreldrenes reaksjon på moderne samfunns sterke krav om å skape egen identitet, gjennom akkulturasjonsprosess:

Hvordan kan identitetskrise i en akkulturasjonsprosess gjøre flyktningeforeldre sårbare, og hvordan kan denne sårbarheten fungere som en risikofaktor i barnas utvikling?

Å være flyktning er en sårbarhet og utviklingskrise for menneskene det gjelder (Berg og Lauritsen, 2009). De forlater den sosiale strukturen i hjemlandet for å måtte forme ny identitet gjennom interaksjon med andre etniske grupper. Dette innebærer store omveltninger i disse menneskers liv. Mitt fokus på flyktningeforeldre og barn, som utgjør en viktig gruppe når det gjelder utfordringene knyttet til økt innvandring og utviklingen av

multikulturalisme. Det vil være viktig for Norge å se på innvandrere- og flyktningbarn som fremtid, men også legge vekt på at foreldre har står ansvar for barnas deltagelse i samfunnet (Barne- og likestillingsdepartement, 2012-2013).

Identitetsutvikling kan også innebære mye, og er ikke et entydig begrep teoretisk (Hauge, 2007). Bunkholdt (2000) mener at man kan bruke identitet som abstrakt begrep, da forskjellige definisjoner viser at begrepet «identitet» ofte sammenlignes med begrepet «selv». Vi utvikler vår identitet i samspill med mennesker fra våre forskjellige tilhørigheter, og derved kan utviklingen gi oss enten positiv eller negativ oppfatning om oss selv (Ibid).

Jeg har valgt å se på identitetsutvikling ut fra Eriksons teori, som viser to motpoler i utviklingsfaser, der man befinner seg i en situasjon som innebærer å overveie forskjellige alternativer for videreutvikling til klar identitet. Bunkholdt (2000) mener at selv om Eriksons teori om identitet er blitt utsatt for kritikk, er den utgangspunkt for å se konkrete holdepunkt for hva identitet er. Av den grunnen mener jeg at Eriksons utviklingsteori er relevant å knytte til akkulturasjonsprosess, da den prosessen innebærer at minoritetsgrupper må finne balanse mellom opprettholdelse av opprinnelig kultur og deltagelse i majoritetskultur.

Oppgaven er delt opp i fem kapitler. Første kapittel omhandler litteratursøk, der jeg viser hvordan jeg systematisk har gått frem for å finne relevant teori om mitt tema. Jeg vil i det andre kapittelet forklare akkulturasjon og akkulturasjonsprosess ut fra Berrys teori og modell. Berrys akkulturasjonsmodell viser hvordan innvandrere kan forme ny identitet gjennom tre stadier fra immigrasjon, deretter akkulturasjon og til slutt adaptasjon. I tredje kapittel skal jeg vise til teori om identitet og identitetskrise. Jeg vil mest fokusere på Eriksons teori om identitetskrise, samt utviklingsteori i voksen alder. Fjerde kapittel skal knytte disse teoriene til flyktningeforeldrene og deres sårbarhet, spesielt i forhold til deres rolle som foreldre i identitetskrise. I femte kapittel, skal jeg vise utfordringer flyktningeforeldre står for under sosialisering av barn i det moderne samfunnet, og hvordan utfordringene fungerer på innvandrerbarnas utvikling, hva som er risikofaktorer kontra resiliensfaktorer.

2.0 Metode

Metoden i denne oppgaven baseres på litteraturstudie ut fra overordnede tema som er identitetsutvikling for flyktningfamilier. Ideen om at voksne –og unge flyktninger gjennomgår identitetskrise, har hatt utgangspunkt i min forforståelse av Erikson (1986) sin identitetsteori, kombinert med livserfaring gjennom deltagelse i det flerkulturelle miljøet i hverdagen. Jeg har spekulert mye over hva som fascinerer og opptar meg spesielt ved dette temaet, og dette er jo noe som har preget mitt gjennomgang av litteraturstudien. Målet med spekulasjonen var å jobbe mot bevisstgjøring av mine forforståelser og fordommer i forhold til temaet. Aadland (2013) hevder at det er av overordnet betydning å reflektere over hvilke briller og forestillinger vi møter oppgaven med. Det har derfor vært viktig for meg å tenke mye over forforståelsen, samtidig dele erfaring om temaforståelse ved å reflektere grundig på tilbakemeldinger fra bachelorundervisninger, seminarer og veiledninger.

I første del av arbeidet med bacheloroppgaven, har jeg presentert temaet til lærere og medstudenter og fått mye tips og inspirasjoner. Som det vil komme frem i oppgaven, har jeg brukt mye Berg og Lauritsen (2009). Den boka lånt jeg av en lærer, og den inneholder mange relevante teorier og eksempler om temaet «flyktning». Den har vært en inspirasjon i arbeidet mot temaet og problemstilling. I tillegg har jeg søkt i Oria, stortingsmeldinger, og noen tidsskrifter som for eksempel psykologtidsskrift. Jeg har brukt søkeord «identitet», «identitetskrise», «flyktningfamilier». I arbeidet mot konkret problemstilling, har jeg søkt veiledning hos selvet bachelorveileder. Sammen har vi jobbet for å lage utkast på problemstillingen, og jeg har fått mye lesetips som har orientert meg til nye begreper og søkeord i Oria. Et av begrepene som også har vært en del av min problemstilling er «akkulturasjon». I det nye søket, har jeg derfor brukt det siste nevnte begrepet som søkeord i tillegg til identitet og flyktninger.

Søket har gitt mange treff, men ikke alle har vært relevant på mitt tema selv om det har gitt meg oversikt over det som er mest relevant i forhold til tittel på denne oppgaven. Gjennom sortering, har jeg fokusert på litteratur om barn og foreldre ved å sammenstille kilder med ulike perspektiver, ut fra temaet mitt. For å komme fram til den sammenstillingen, har jeg prøvd flere kilder.

Hovedsakelig baseres den litteraturstudien på forskningsartikler Berry (1997, 2003, 2006), som handler mye om akkulturasjon og akkulturasjonsprosess. I tillegg til Berry har jeg brukt Erikson (1986) som omhandler identifisering som drivkraft i utviklingen. Likevel har jeg også valgt å trekke inn Simon (2004), da han viser sammenheng mellom identitets – og akkulturasjonsteorier. Siden noen av den litteraturen virker av gammel dato, har jeg vektlagt å kombinere dem med ulike sekundærkilder som presenterer nye studie, og som viser at den litteraturen er fortsatt til aktualitet.

I gjennomgangen av litteraturen har jeg gradvis tilegnet meg mer åpenhet og forståelse på temaet. Noe som har ført til at jeg under arbeidet, blir bevisst på avgrensning i problemstilling. Som eksempel gir mange søk forskjellige teorier om det som er relevant på flyktninger. Samtidig blir teoriene avendt til andre gruppeområder. Det har vært en prosess å sortere og orientere teoriene på bare min fokusgruppe, for da å lage oversikt over svar på problemstillingen. Min tilværelse i prosessen, altså gjennom tolkningen av litteraturen jeg har lest, har jeg tilegnet meg nye perspektiver og forståelser på temaet. Dette er noe som har vært viktig for at jeg har klart å gjennomføre dette arbeidet.

3.0 Akkulturasjon og akkulturasjonsprosess

Boye (2013) referer til Berrys sin definisjon og mener at akkulturasjon er en prosess som omhandler aspektene rundt hvordan man tilpasser seg et samfunn. I forskning på immigranter, tilreisende, og flyktninger, handler akkulturasjon om fokus på hvordan individer fra en kulturell kontekst mestrer å tilpasse seg til en annen kulturell kontekst som følge av migrasjon (Boye, 2013). Jávo (2010) hevder at akkulturasjon er de forandringene som oppstår i kontinuerlig kontakt mellom to etniske grupper, forandringene som forutsetter en selektiv tilpasning til en eller begge kulturers verdier, tro og tradisjoner.

Akkulturasjonsprosessen er en dynamisk prosess der personer det gjelder kan innta ulike akkulturasjonsstrategier på ulike områder i livet og til ulike steder (Ibid.). Berry (1997) hevder at forskjellen på karakteristikker i de to kulturene, er avgjørende for å forstå hvilke strategier personene adopterer gjennom tilpasning. Den tilpasningen vil være vanskelig dersom gapet mellom karakteristikene er for stor (Kvello, 2010). Flyktningfamilier som stort sett er fra ikke-vestlige land, kan da oppleve akkulturasjonsprosessen strevsomt (Kvello, 2010; Berg og Lauritsen, 2009). Ifølge Kvello (2010) er strukturen og sosiale kontrollmekanismene i den vestlige verden, betydelig annerledes enn i opprinnelsessamfunnet for flyktningfamilier. I tillegg migrerer de fester flyktninger ufrivillige og har først og fremst mål med overlevelse (Berg og Lauritsen, 2009). Berry (1997) forklarer det slik: *...refugee asylum seekers are reactive and involuntary groups that often experience more difficulties during acculturation than voluntary groups....*(Berry, 2014, s. 548).

Akkulturasjonsprosessen innebærer raske forandringer som kan medføre stress (Javo, 2010). Stresset ligger i det at de tradisjonelle måtene å leve på plutselig mister verdi, og nye og fremmede måter tar over (Ibid). Ved det at flyktningene har uklar migrasjonsmotiv, blir mange flyktninger ofte lite interessert i å integrere seg i det norske samfunnet. Noen andre ønsker å integrere seg, men vet ikke hvor de skal begynne. Mangel på informasjon, samt dårlig språklige kunnskap gjør livet enda vanskeligere (Eriksen og Sajjad, 2012; Berg og Lauritsen, 2009). Noe som fører til at de får behov på sosial støtte enten fra egen etnisk gruppe eller fra majoritetsgruppe. Sosiale støtten i det nye livet blir da grunnleggende behov fordi tap av tidligere sosial støtte, og brudd i familiebånd og andre nære relasjoner, kan føre til mangel på selvbekreftelse eller positive forventninger av seg selv (Jávo, 2010).

I tillegg opplever mange flyktninger statusfall, og dette kan gi dem avmaktsfølelse, følelsen av meningsløshet eller hjelpeløshet (Jávo, 2010; Eriksen og Sajjad, 2012). Akkulturasjonsprosessen blir altså utmattende og truende på egen identitet.

Thorbjørnsrud (2010) hevder at det å flytte til et nytt og annerledes samfunn kan oppleves som en foruroligende utfordring. Man opplever problemer med å skape orden og mening og kan da bli usikker på hvordan man skal oppføre seg. Hun mener i en slik situasjon, kan personer som flytter i et nytt samfunn ...*oppleve seg som et hjelpeløst barn, men denne gangen uten trygge voksne personer til å guide dem gjennom landskapet* (Thorbjørnsrud, 2010, s.217). De kan da oppleve forvirring, frustrasjon eller engstelse (Ibid). Dette kaller Thorbjørnsrud (2010) for *kultursjokk*.

Etter det som kommer frem i Thorbjørnsrud (2010), kan en tenke at kultursjokk er en del av akkulturasjonsprosess. Hun mener at selv om kultursjokk kan være smertefull, kan det også være spennende og utrykk for at en er i fare med å tilpasse seg. I følge Thorbjørnsrud (2010), viser kultursjokk at man forholder seg til alt det nye, at man sanser forskjellene og søker å forstå dem. Dersom en mangler kultursjokk, kan det være kjennetegn på sosial, mental eller emosjonell isolasjon (Ibid.). Vi kan likevel ikke si at det er en selvfølge at alle som opplever kultursjokk, adopterer positive tilpasningsstrategi. Alt kommer an på hvor stort gapet mellom opprinnelig kultur og kulturen i det nye samfunnet er, samt de individuelle forskjellene når det gjelder tilpasningsevne, og også majoritetenes holdninger til minoriteter (Jávo, 2010).

Det kommer tydelig fram i Berry (1997) sin akkulturasjonsmodell som viser at mange faktorer spiller inn i en akkulturasjonsprosess (Se fig. 1 under). Det er ulike faktorer som innvirker på hvordan et enkelt individ takler en akkulturasjonsprosess (Ibid). Faktorene kan blant annet være sosial støtte, personlighetstrekk, alder, maktrelasjon mellom majoritets- og minoritetsgruppe, samt graden av etnisk diskriminering (Jávo, 2010). Dessuten er det ikke slik at alle i samme etniske gruppe eller familie, påvirkes av akkulturasjonsprosess i samme grad. Som eksempel er det vanlig at unge tilegner seg språkferdigheter og finner seg til rette i majoriteten raskere enn sine foreldre. For foreldre kan dette være enten problematisk eller en fordel. Det blir problematisk og stressende for foreldre når unge i stor grad tar opp i seg verdiene og normene fra majoritetssamfunnet, mens foreldrene selv ønsker å holde fast på verdiene og normene som var vanlige i deres opprinnelige kultur (Ibid).

For foreldrene som ønsker å følge opp barns utvikling i den nye virkeligheten, blir utfordringene en fordel for dem. At barn raskt tar opp i seg majoritetssamfunnets verdier og normer, er kanskje fordi de ikke har dannet seg en fast identitet enda, og med sitt *særpreget vil barnet aktivt delta i å forme samspillet med sine foreldre og andre mennesker. Følgelig er det ikke bare foreldrene som påvirker og endrer barnet, barnet påvirker og endrer også sine foreldre* (Helgesen 2011: 152). Berg og Lauritsen (2009) viser at innvandrere som har barn, har flere muligheter til å ha kontakt med majoritetsgrupper. Barna blir kontaktskapere gjennom deltagelse i for eksempel skoler, barnehager, fritidsaktiviteter, og de bringer med seg venner som også har foreldre. Det vi kan spørre oss er hvorfor det blir vanskelig for noen foreldre å følge opp barna og lære om det nye samfunnet sammen med dem.

Slik Jávo (2010) forklarer det, blir akkulturasjonsstrategi et valg man gjør. Spørsmål er i hvilken grad vi kan si at det er et fritt valg hva enkelt individ adopterer som akkulturasjonsstrategi. Berg og Lauritsen (2009) sier det fint når de mener at fleste av oss vil, i perioder av livet, møte utfordringer som gjør at begrepet «valg» oppleves meningsløst. Her ønsker Berg og Lauritsen (2009) å forklare at flyktninger adopterer akkulturasjonsstrategier med forsøk på å mestre hverdagen. Valgene eller prioriteringene de gjør kan da forstås ut fra deres ståsted. Også når det gjelder foreldrene som ikke klarer å følge opp barna sine i det nye samfunnet.

Som vi ser det i Fig. 2 nedenfor, presenter Berrys akkulturasjonsmodell, fire former for akkulturasjonsstrategi. Man kan enten være integrert, assimilert, separert eller marginalisert. Å jobbe seg frem til disse strategiene er en lang prosess som blir preget av hvem man var i hjemlandet, og hvem man ønsker eller har mulighet til å være i det nye samfunnet (Fig.1

Fig. 1: Berry (1997) sin akkulturasjonsmodell:

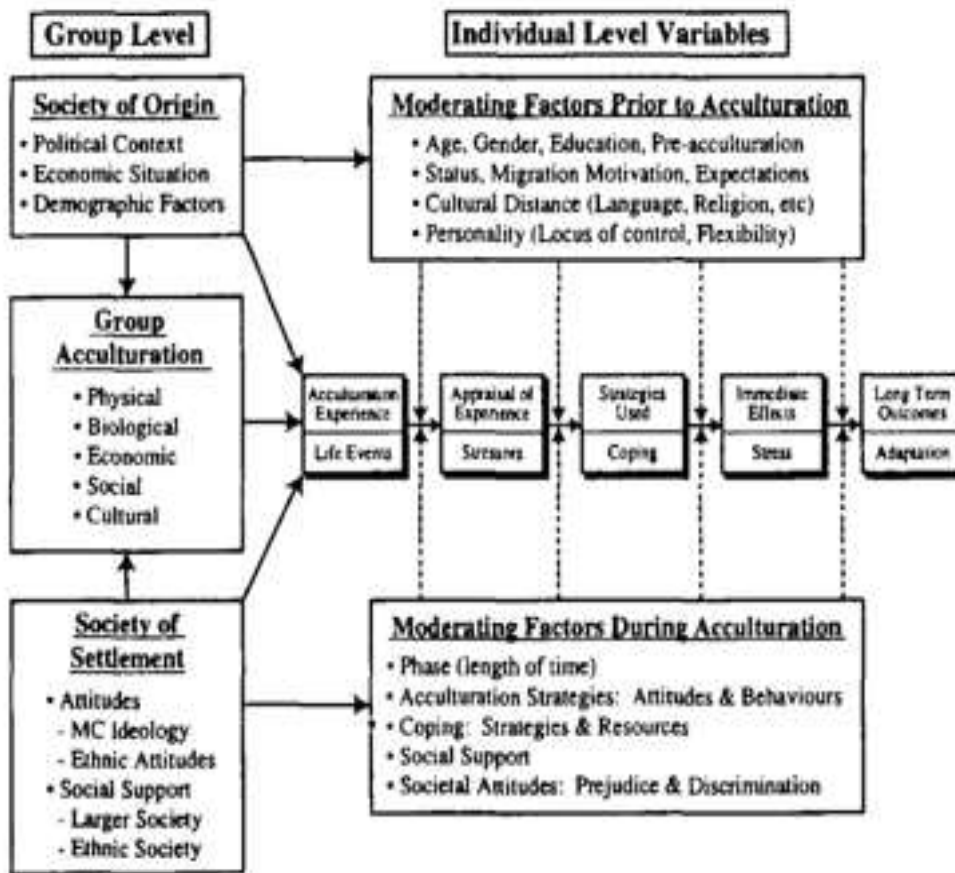

FIG. 2. A framework for acculturation research.

I de videre vil jeg redegjøre for de fire begrepene: integrering, assimilering, separering og marginalisering. De kommer godt frem ut fra en forenklet akkulturasjonsmodell, beskrevet i Jávo (2010):

Fig. 2: Akkulturasjonsstrategi ifølge Berry (Jávo, 2010, s.38):

	Kulturell opprettholdelse (egen minoritetskultur) = JA	Kulturell opprettholdelse (egen minoritetskultur) = NEI
Kontakt og deltagelse i majoritetskulturen = JA	Integrering	Assimilering
Kontakt og deltagelse i majoritetskulturen = NEI	Separasjon	Marginalisering

Kulturell opprettholdelse handler om at individet verdsetter og ønsker å holde sin egen kulturelle identitet, og kontakt og deltagelse vil si i hvilken grad individet verdsetter og søker kontakt utenfor egen kulturelle gruppe og ønsker å delta i majoritetssamfunnet (Ibid).

Integrering:

Et integrert individ ønsker å opprettholde sin egen minoritetskultur, samtidig som det ønsker kontakt og deltakelse i majoritetskulturen (Simon 2008). Jávo (2010) sier at integreringen er mest foretrukket som den beste strategien for psykisk helse. Berry (2014) hevder at ulike samfunn ønsker seg ulike strategier å støtte flyktninger på, når det gjelder tilpasning. Støtten avgjør da hvilke akkulturasjonsstrategier vedkommende adopterer. Som eksempel har Canada lenge støttet multikulturalismen, og det har ført til at migranter raskt integrerer seg og bidrar til å bygge landet (Ibid). I den norske innvandringspolitikken er det også snakk om integreringspolitikk.

Jávo (2010) nevner at Berrys akkulturasjonsmodell innebærer mangler og noen psykometriske feil, da den er for enkel og ikke forklarer nok individuelle ulikheter. Som det er nevnt tidligere, ser vi likevel at modellen tar hensyn til mange variabler både i samfunnet og hos individet selv. Både Simon (2008) og Jávo (2010) påpeker at god integrering krever at to ulike etniske grupper lever side om side, og at majoritetssamfunn støtter multikulturalisme som et resultat av minoritetsgruppens integreringsprosess:

For integration to be attained, immigrants need to adopt the basic values of receiving society, and at the same time the receiving society must be prepared to adapt national institutions.....to better meet the needs of all groups now living together in the larger plural society (Simon 2008:142).

Tilpasning fra både minoritets- og majoritetsgrupper uten at innvandrere må gi avkall på sentrale deler av sin kulturelle bakgrunn, krever en menneskelig modenhet, toleranse og vilje til et reelt felleskap bygd på likeverd og ikke på den enes dominans over den andre (Jávo, 2010). Dette er kanskje ikke like enkelt i hverdagsintegrering der minoritets- og majoritetsgrupper lever sammen og skaper relasjoner. Relasjonsbygging krever mye innsats fra begge parter. Majoritetsgruppen må være åpen for kontakt og bidra til å skape relasjon, men innvandrere må også være aktive (Berg og Lauritssen, 2009). Med dette er integrering mer ønsket fordi denne gjensidige åpenheten kan føre til en felles identitet, som igjen kan føre til at minoritets- og majoritetsgruppene lever sammen i harmoni.

Assimilering:

Assimilerte individer er de som ikke opprettholder egen minoritetskultur, men som tar til seg trekkene ved den andre kulturen (Jávo 2010). Noen samfunn som Frankrike og Tyskland har valgt å fokusere på den strategien (Berry, 2014). Ifølge Jávo (2010) vil et slikt samfunn fungere som en kulturell seiltegel der de kulturelle skillelinjene gradvis forsvinner. På denne måten opprettholder majoritetssamfunnet sitt kulturelle harmoni, mens minoritetskulturene svakkes (Ibid). Igjen viser Berry (2014) at selv om det kan ønskes annen strategi i et samfunn, er det ofte at minoritetene blir satt krav for assimilering. Det er for eksempel når forutsetningene i hverdagslivet blir slik at minoritetene har svake posisjon i samfunnet. Det vil si at de får få valgmuligheter for tilpasning i hverdagen, samtidig som de har lite innflytelse i hva som skjer i deres liv.

Jávo (2010) hevder at det i dag er snakk om ensidige krav til minoritetene om å tilpasse seg det norske samfunnet, mens det i mindre grad er åpenhet for at minoritetsgrupper har sin egen kultur. I Norge der man ønsker integrering overfor assimilering, er det slått fast at

det skal legges til rette for at alle som bor i landet, opplever å høre til og tar del i det norske fellesskapet (Barne- og likestillingsdepartement, 2012-2013). Likevel opplever i dag flere innvandrere at integreringspolitikk skjer på norske premisser, på bekostning av innvandrernes opprinnelige kultur og identitet (Berg og Lauritsen ,2010). Spørsmålet er om dette skyldes samfunnet, grupper i lokale miljøet eller innvandrere selv. Det som kan være viktig å være oppmerksomhet på her, er at Berg og Lauritsen (2010) sier videre at noen flykninger blir mer og mer norske, ikke av tvang, men for å få kontakt med nordmenn.

Berg og Lauritsen (2009) viser til en iransk flykning som forteller at han og de andre fra hans hjemland har gjort mye for å tilpasse seg livet i Norge. Disse flykningene mener at de har valgt å assimilere seg fordi de vil bli i Norge, og ikke ønsker å vende tilbake til hjemlandet. Vi kan da tolke at folk fra majoritetsgrupper som flykningene møter i hverdagen, ikke bidrar til integreringspolitikken som er nevnt overfor. På denne måten blir assimilering ikke bare selvvalgt, men også påtvunget av de sosiale tilpasningskravene flykninger møter og prøver å overvinne.

Et problem som kan oppstå her er at en kan enten velge eller bli tvunget til å assimilere seg når det i praksis ikke er mulig på grunn av utseende. I America for eksempel, der hudfarge er et viktig kriterium for gruppetilhørighet, kan *en svart amerikaner bli hvit amerikaner på samme måte som en annengenerasjons tyskamerikaner* (Eriksen og Sajjad, 2012, s.79). Dersom det stadig utvikles sterke krav for assimilering i Norge, kan vi spørre oss hvilke konsekvenser det kan ha på neste generasjoner i samfunnet. Kommer de norskfødte barn av innvandrere og flyktninger fra Asia og Afrika noensinne, til å bli hundre prosent norsk?

Segregering:

Individer som velger å holde avstand fra majoritetskultur og holde faste på egen kultur, blir separerte (Jávo 2010). Separering blir også kalt for segregering og betyr at minoritetsgruppenes tilknytting til majoritetssamfunn er lav, mens dyrkning av egen etniske kultur er høy (Ibid.). Den er en tilpasningsstrategi som helst ikke er ønsket i mange samfunn (Berry, 2014). Dette fordi man frykter for at det vil medføre et parallelt samfunn som kan kreve egne regler og lover (Ibid.).

At noen velger segregering, kan også finne forklaring i usikkerhet og dilemmaer flyktningene møter når de prøver å finne sin tilhørighet. Berg og Lauritsen (2010) forteller

om vietnamesere som har bodd mange år i Norge, og som på den ene siden fortsatt opplever at det er stor avstand mellom deres kultur og tradisjon. De opplever mangel på felles forståelsesramme når det gjelder deres verdier og holdninger og nordmenns. På den andre siden mener de fleste av dem at de alltid har vært opptatt av å ta vare på sin opprinnelige kultur.

Marginalisering:

Marginaliserte individer er de som tar avstand fra både egen minoritetskultur og majoritetskultur. Jávo (2010) mener at marginalisering er et resultat av samfunnets behov for etnisk baserte kontrolltiltak som fører til at majoritetskulturdominans blir for stort. Berg og Lauritsen (2009) påpeker at marginalisering er ofte resultat av stereotypier og fordommer som også fører til diskriminering. Diskriminering kan føre til at individer som blir utsatt for dem opplever å bli fanget i noe som ikke passer (Ibid). Berg og Lauritsen (2009) mener at de som marginaliseres kan reagere enten innad eller utad. Med innad menes det at når en får en følelse av å ikke passe til, altså å ikke høre til, kan føre til at en får svekket selvbilde. Når det gjelder utad, kan en for eksempel reagere med vold mot det samfunnet man lever i uten følelsen av tilhørighet eller når en føler at en ikke har samme rettigheter som andre (Ibid).

Som jeg har nevnt det før, er ikke akkulturasjonsstrategier noen flyktninger akkurat velger. Det handler om en brobyggingsprosess der de prøver å *finne balanse mellom det som var, det som er, og det som representerer framtiden* (Berg og Lauritsen, 2009, s. 17). Kort sagt, forsøker flyktningene å bygge opp eller danne ny identitet, ved å søke strategier som virker bekreftende på eget selvbilde.

4.0 Identitet og identitetskrise

Ilstad (2013) definerer begrepet identitet som den sentrale delen av selvoppfatningen, som individet aksepterer og legger opp til. Han mener at identiteten er knyttet til livshistorien slik en husker den og forteller den, og til hvilke framtidsutsikter en synes at en har. En flyktning fra Iran forteller at han ser på identitet som en prosess, et slags arbeid som krever mental styrke og tid, og som hvert enkelt menneske må utføre. For ham bygger identiteten på både hvor han kommer fra, hvor han kommer til å bli, og hva han kommer til å gjøre i fremtiden. Videre sier personen at han er stolt av både den iranske og den norske siden av ham (Berg og Lauritsen, 2009). *Å ha en rimelig klar forståelse av hvem vi er, eller hvem vi ønsker å være, er en viktig del av det å ha en identitet* (Henriksen og Vetlesen, 2011, s.69).

Hvis vi knytter denne forklaringen av identitet til akkulturasjonsstrategier som vi har gått gjennom tidligere, ser vi at det å ha en klar identitet henger sammen med at en har funnet seg til rette i den gruppen en har blitt en del av. Det vil si at individ har opplevd bekreftelse på hvem han er, en bekreftelse som man får fra menneskene man er i kontakt med. At den iranske flyktningen har klart å finne en plattform for identitet mellom det å være iraner og samtidig ha en tilhørighetsfølelse i Norge, betyr at han i sitt hverdagsliv har deltatt i den norske kulturen, men også har han opprettholdt egen minoritetskultur. Han har funnet sin sosiale identitet bygget på to forskjellige etniske identiteter.

Hva er sosial identitet?

Sosial identitet defineres *som individets kunnskap om sin tilhørighet til visse sosiale grupper, samt de emosjoner og verdier dette har for vedkommende* (Hauge, 2007, s.4).

Videre sier Hauge (2007) at sosial identitet er avhengig av kvaliteten på gruppene vi hører til, og at i noen situasjoner kan kombinasjon av *selvkonseptet* være sentrale for individet. Det vil si måten individet oppfatter seg selv på, hvilket selv bilde man har avhengig av hvilken situasjon man befinner seg i. Det kan da føre til at individet produserer ulike selv bilder og atferd avhengig av situasjoner. Ut fra denne innfallsvinkelen kan vi si at en person som greier å være fleksibel gjennom deltagelse i to kulturer, har utviklet en positiv interkulturell holdning. For å få til denne utviklingen, er det viktig at man har en sterk etnisk identitet. Jávo (2010) sier at forskninger viser at etnisk identitet er et nødvendig psykologisk fundament i en sunn selvoppfatning, opplevelsen av tilhørighet, historisk tilknytting, og ikke minst utvikling av positive interkulturelle holdninger.

Bunkholdt (2000) hevder at *etnisk identitet* er en type sosial identitet som bygger på påvirkningene fra vår etniske grupper. Det vil si at en blir medlem av et folkeslag eller rase, og tilhørighet en har til det folkeslaget blir da en del av ens identitet. Man deler med andre normer og verdier som blant annet bestemte tradisjoner, skikker, klesdrakt, og måter å løse problemer (Bunkholdt, 2000). Berg og Lauritsen (2009) hevder at etnisk identitet handler da om sosial tilhørighet.

Det kommer frem i Berrys akkulturasjonsstrategier at for at minoritetsgrupper skal ha en positiv opplevelse av sosial tilhørighet og være integrert, trengs det støtte og bekreftelse fra majoritetsgruppen. Når det gjelder positiv kontinuitet av identitetsoppbygging, trenger innvandrere og flyktninger bekreftelse på at for eksempel utseende, klesdrakt, språk, og generell oppførsel er akseptabel og ønskelig (Bunkholdt, 2000). I Norge er den bekreftelsen regulert gjennom lov mot diskriminering, der vi offisielt aksepterer og respekterer mennesker fra fremmede kulturer (Ibid). I praksis kan denne bekreftelsen hindres av barrierer bygget på negative holdninger fra både minoritets- og majoritetsgrupper. Igjen kommer dette frem i Berrys akkulturasjonsstrategier, der vi ser at noen innvandrere velger adaptasjonsstrategier som resulterer i at de enten danner parallellsamfunn, blir assimilert i stor samfunn eller blir isolert, men også at noen blir integrert.

Hauge (2007) mener at identitet er dannet på det indre plan, men at den også formes i interaksjon med andre mennesker. Dannelse av identitet blir da en prosess som krever både mental styrke og støtte fra omverdenen.

Hvordan vi til enhver tid konstruerer virkeligheten, avhenger av samspill mellom oss og omgivelsene. Når omgivelsene forandres..... , rekonstrueres virkeligheten. Det betyr ikke nødvendigvis at man forandrer mening om grunnleggende spørsmål, men at hverdagen preges av andre spørsmål enn tidligere (Berg og Lauritsen 2009:184).

Videre forklarer Hauge (2007) at vi mennesker er motivert til å skaffe og opprettholde et positivt selvbilde. Av denne grunnen ønsker vi alltid å høre til en gruppe som bekrefter vårt positive selvbilde. Dersom vi føler at et positivt selvbilde ikke kan opprettholdes i en bestemt gruppe søker vi andre grupper eller ulike strategier for endring. At noen

innvandrere velger å ta avstand fra majoritetskulturen, holde fast på sitt eget og lage en separert gruppe, er det kanskje fordi de opplever det vanskelig å finne felles «streng» og «tone», felles referanseramme i majoritetskulturen (Berg og Lauritsen, 2009). Mangel på felles referanseramme blir en trussel på eget positivt selvilde og fører da til at innvandrerne tar avstanden fra majoritetssamfunnet.

Når en innvandrer eller flyktning gjennomgår akkulturasjonsprosess, kan de lett befinne seg i en identitetskrise. Vi har sett at akkulturasjonsprosess kan innebære stress og flere belastninger, basert på blant annet det at innvandrerne må tilpasse seg fremmed kultur, og kan oppleve å miste sosial støtte og sosiale status. Når innvandrerne jobber med å finne en adaptasjonsstrategi, prøver de da å bygge en kontinuitet i eksiltilværelsen. I møte med stress og belastninger, står de på denne måten i utviklingskrise. *En krise kan ... oppfattes som en psykologisk tilstand man kommer i når man står overfor en ny oppgave som man ikke vet hvordan man skal løse, eller en utfordring som man ikke vet om man kan klare* (Bunkholdt, 2000, s.194). Det kommer frem i Eriksons utviklingsteori.

Eriksons utviklingsteori er en teori om personlighetsutvikling gjennom hele livsløpet, der han beskriver menneskets personlighetsutvikling som evne til nærhet, ansvar og klar selvoppfatning (Ibid). Teorien er psykodynamisk, og den legger mye fokus på behovsdekning. Den tar utgangspunkt i at individet går gjennom faser i utviklingen, hvor hver fase handler om å finne balansen mellom to ytterpunkter. Løsningen på en fase, eller krise, legger grunnlaget for neste fase. Det gjelder også identitetsutvikling i pubertetsfasen. I følge Erikson får vi behov for å danne en fast identitet i pubertetsfasen, og i denne fasen oppstår det en krise for alle ungdommer når de strever med å etablere sin identitet. Referanse behøves.

Identitetskrise i ungdomsalder og i akkulturasjonsprosess: sammenligning

Kriseløsning i puberteten er å finne balansen mellom stabil identitet vs. identitets- og rolleforvirring. Bunkholdt (2000) hevder at det er i denne fasen og frem til tidlig voksen alder, alle byggesteiner og selvfølelser løper sammen til å danne en fast identitet. Den type identiteten kaller Erikson for *egoidentitet*. *Ego* er Feuds begrep som betyr «jeg» (Ibid). En «jeg»-identitet handler da om opplevelsen av hvem en er, hvem en var som barn og hvem en ønsker å være i fremtiden (Ibid). Sunn identitet er avhengig av hvordan tidligere

stadiekriser er blitt løst og den styrkes opp igjennom tidlig voksen alder når en har funnet definerte voksenroller. Det er ment at mennesker utvikler seg til forskjellige stadier av identitet på forskjellige livsområder (Helgesen, 2011; Bunkholdt, 2000). Stadiene består av: *forvirringsstadiet*, *forstadiet*, *moratorium* og *oppnådd identitet*. På forvirringsstadiet har en person ikke tenkt seg over et spørsmål eller tatt noen stilling. Forstadiet handler om standpunkt lite selvstendig og lite gjennomtenkt, der person identifiserer seg til familien. Moratorium er et identitetsstadiet hvor en person holder på å arbeide seg frem til et klart standpunkt, ved å overveie forskjellige alternativer. Oppnådd identitet skjer når krisen er låst, og alternativene er gjennomgått og avklart (Ibid.).

Ut fra definisjonene av de forskjellige stadiene som kommer frem i Bunkholdt (2000), kan vi si at stadiet av identitet som er mest relevant for voksne mennesker som flytter fra eget land med egen kultur for å danne ny identitet i eksilland, er moratorium. Stadiet er preget av tvil og usikkerhet, og det fører da til at personen befinner seg i en tilstand som kan sammenliknes med det Erikson kaller for identitetskrise (Ibid). Både unge og voksne innvandrere går gjennom den krisen under akkulturasjonsprosessen, når de strever med å jobbe seg frem til adaptasjon. Men som vi igjen har sett det, varierer kriseløsningsmåte fra individ til individ. Det kan henge sammen med det at kriseløsning avhenger av hvem man er, og hvordan man har løst tidligere utviklingskriser. Det kan også tenkes at kriseløsning kan være ekstra krevende for voksne enn barn hos innvandrere. Deres kulturelle bakgrunn kan gjør at hvem de er, hvem de var og hvem de ønsker å være i fremtid, ikke henger sammen med den virkeligheten de nå lever i. De vil da møte mange utfordringer for å rekonstruere virkeligheten.

Ut fra Eriksons teori kan vi tillate oss å si at det som skiller de to former for identitetskrise, er at voksne flyktninger har gått gjennom identitetsstadiet tidligere, men kommer i en ny krise på grunn av livet i eksilland. For deres barn som ikke har vært i dette stadiet enda, har de ingen fast identitet som må forandres, så det blir mer som en «vanlig» pubertets-identitetskrise. Eriksons stadieteori er i utgangspunktet mer knyttet til mennesker i det moderne samfunnet. I og med at grunnleggende behov er felles for alle mennesker, kan vi likevel anvende denne teorien til flyktninger i identitetskrise som følge av akkulturasjonsprosess. I tillegg viser forskning at behov for å utvikle kunnskap om kollektiv identitet er stor i dagens samfunn på grunn av globalisering. Altså rask

utviklingen av migrasjonsprosesser og multikulturalisme gjennom hele verden (Simon, 2004).

Det blir enda mer interessant å fokusere på voksne flyktninger, da den identitetskrisen kombineres med andre kriser knyttet til det at de samtidig må gå inn i voksenroller. Ved å gå i voksenrollene med fortvilelse og usikkerhet, blir de sårbar og kan da risikere å ha en negativ videreutvikling i voksen alder. Vi skal se nærmere på dette i Erikson sine to første utviklingsfaser i voksenlivet. Fasene består av tidlig voksen alder (ca 20-40 år) og middelalder (ca 40-65 år). Kriseløsning i den tidlige voksen alder er intimitet vs. isolasjon. I middelalderen er kriseløsningen produktivitet vs. stagnasjon.

Tidlig voksen alder:

I denne fasen står vi foran en viktig oppgave, som er å gå inn i nære forhold. Ekteskap er det mest typiske av slike forhold, men også andre form for forhold som nære vennskapsforhold må kunne regnes med blant dem (Bunkholdt 1989). Det er dette nære vennskapsforholdet som er aktuell i denne oppgaven. Hvordan dekker minoritetsunge og - voksne behov for vennskapsforhold når de gjennomgår en akkulturasjonsprosess, en prosess som medfører raske forandringer og som truer egen identitet? *Forutsetningen for at mennesker skal kunne gå inn i slike intime forhold er at de har en forholdsvis klar identitet, at de vet så noenlunde hva de er og kan og ønsker* (Bunkholdt 1989:195). Videre skriver Bunkholdt (1989) at i de nære forbindelsene med andre mennesker må man alltid regne med å måtte gi avkall på, eller utsette noe av det man ønsker eller gjør. Ut fra dette kan vi se at fleksibilitet for å tilpasse seg denne andre er viktig. Samtidig er det tydelig at det kreves fra den andre å måtte åpne dører for det vennskapsforholdet.

Helgesen (2011) forklarer at mennesker som har hatt mange brutte relasjoner, kan risikere å oppleve fortvilelse over forspilte muligheter og i verste fall et mislykket liv. Som vi har sett det tidligere i oppgaven, er brudd og tap noe som preger de fleste flyktninger. Igjen mener Bunkholdt (1989) at det kreves at viktige sider ved identitet er klarlagt, for at en våger å leve tett innpå andre mennesker. Uklar eller usikker identitet kan føre til angst eller frykt for å miste sin egenart, og for å forsvare seg kan man distansere seg fra andre mennesker, eller oppgi å forsvare seg og bli et speilbilde av den andre uten egne bevisste

ønsker og behov (Ibid.). Ifølge Bunkholdt (1989) fører disse forsvarsstrategiene til isolasjon fordi en ikke går inn i samspill som selvstendig menneske.

Her finner vi noen forklaringer på at noen mennesker som enten segregeres, assimileres eller marginaliseres ikke har klart å danne seg en klar identitet i akkulturasjonssprosess. På den ene siden kan det å segregere seg fra majoritetssamfunn kan være en følge av angst og flykt for å miste sin egenart. På den andre siden kan strategien som å oppgi å forsvare seg og bli speilbilde av andre, sammenliknes med assimileringstrategien. Til slutt havner disse menneskene i samme sårbarhetskategori som de isolert og marginalisert.

Middelalder:

I denne fasen oppstår det behov for å skape noe, ha omsorg for noe og bringe noe videre til andre. Erikson mener at den typiske situasjonen fasen kommer til uttrykk i, er det å ønske å få barn, ha omsorg for dem og bringe videre til dem sine verdier og normer (Bunkholdt 1989). Dette er noe Erikson kaller generativitet og som han knytter til det alminnelige menneskets ønske om å kjenne seg nyttig for noe eller noen, at det man gjør har betydning og etterlater spor (Ibid.). Dette gir kanskje mening til de flyktningeforeldrene som sier at noe av motivasjonen for å flykte har vært å sikre barnas fremtid (Berg og Lauritsen 2009).

I denne fasen har man også behov for karriere. Helgesen (2011) skriver at jobben utgjør en viktig arena for dannelsen av relasjoner og sosial tilhørighet. Den skaper mestring og bidrar til realisering av menneskets personlige ressurser (Ibid.).

Bunkholdt (1989) skriver at hvis forholdene ligger slik an at et menneske ikke kjenner seg nyttig, at en ikke kan se at det en gjør spiller noen rolle, oppstår det som Erikson kaller stagnasjon. Stagnasjon er ifølge Erikson en følelse av å ikke komme videre, på grunn av enten ulykkelige omstendigheter, eller spesielle begavelser i andre retninger.

For flykninger kan det tenkes at stagnasjon er noe enkeltpersoner opplever i akkulturasjonssprosess. Som eksempel forteller Berg og Lauritsen (2009) at flyktningfamilier og enkeltpersoner som har hatt makt, innflytelse og høy status i hjemlandet, opplever statusfall og manglende sosial støtte i eksilland. De havner i felleskategori som flyktning, en kategori som ofte blir rangert lavt i samfunnet, både i sosial sammenheng og i forbindelse med tilgang til arbeid (Ibid.).

Selv flyktninger prøver seg på forskjellige strategier når de jobber for å bygge opp identitet i akkulturasjonsprosess, viser det seg at det ikke er alltid de oppnår målet sitt. Som eksempel kan de som velger å separere seg, danne ny identitet uten å velge den selv. Ved å fokusere på det livet som skal leves videre, og ved å reagere på moderne samfunns sterke krav for endring, går de gjennom en viss forandring i møte med majoritetssamfunn. Berg og Lauritsen (2009) sier at noen innvandrere får vanskeligheter med å finne sin tilhørighet på grunn av at de er veldig kritiske til den norske kulturen. De prøver å ta det beste, og la det de mener er dårlig ligge. Av og til blir det slik at det man synes er beste, er også vanskelig å beholde på grunn av de kravene man blir utsatt for.

Følelsen av å høre til blir da et problem, da de føler at de verken hører til i Norge eller i hjemlandet de har frivillig eller ufrivillig har flyttet fra. Dermed resulterer separering til marginalisering. Både Berg og Lauritsen (2009) og Jávo (2010) bekrefter at de som blir marginalisert opplever ofte stort press fra majoritetskulturdominans, samt at de blir utsatt for diskriminering og fiendegjøring. Dette viser at innvandrere og flyktninger er mye avhengig av å ha sosial støtte fra både minoritets- og majoritetsgruppe, for å bygge opp positiv identitet.

5.0 Identitetskrise i akkulturasjonsprosess og foreldrerollen i minoritetsfamilier

Vi har nå sett at akkulturasjonsprosesser innebærer stress og hardt arbeid for å bygge opp ny identitet. Arbeidet kan være enda mer krevende for foreldre som samtidig har behov for å ha god omsorg for egne barn, og bringe videre til dem verdier og normer de tidligere har tilegnet seg. De møter utfordringer for å rekonstruere virkeligheten og håndtere den nye livssituasjonen de nå har kommet i. Noe som vil si at de befinner seg i en livssituasjon der de må prøve å finne en balanse mellom egne verdier og normer, og de verdiene som gjelder det nye samfunnet de nå lever i. Å ha foreldrerolle uten å ha klar identitet, kan føre til at disse flyktningeforeldrenes oppdragelsesstil preget av tvil og usikkerhet. Kan dette være grunnlag for at de vurderes av både seg selv og omgivelsene, som ikke tilpasset til det norske samfunnet?

Sårbarhet basert på tilpasning til det demokratiske samfunnet

Fleste flyktninger kommer fra ikke-vestlige land, der kulturelle karakteristikk er annerledes fra det moderne norske samfunnet. Det fører til at de ofte møter problemer med å tilpasse seg. I denne oppgaven har jeg valgt å fokusere på noen elementer av demokratisk system, nemlig elementene som er med og påvirker innvandrernes foreldreskap gjennom mønster for barneoppdragelse. Hvordan de opplever og håndterer utfordringer gjennom å kombinere egne verdier og normer, og de normene og verdier som finnes i norske kultur og system.

Mange innvandrerfamilier fra ikke-vestlige land opplever stress i tilpasning til det norske samfunnet på grunn av normer, holdninger, verdier, roller, rammer og lovverk (Kvello, 2010, s.190. Han påpeker at det som er mest avgrensende for innvandrerfamilier fra ikke-vestlige land, er lovlidighet, ekteskap og kjønnsroller. Grunnen til dette er at gapet mellom karakteristikk i ikke-vestlige kultur og norsk kultur er stor. Det kan føre til opplevelsen av å være delt i de to kulturene og blir strevsomt. Dessuten viser forskninger at flyktningfamilier betraktes som en høy risikogruppe for utvikling av psykiske lidelser (Ibid). Videre sier Kvello (2010) at flyktningeforeldre er en gruppe foreldre som barnevernet hyppigst kommer i kontakt med. Deres kulturelle bakgrunn og forutsetninger avviker så mye fra det norske samfunnet (Ibid).

Ved å prøve å håndtere dilemmaer gjennom tilpasning til en ny kultur som er helt annerledes, ønsker kanskje flyktningfamilier å være lojale mot opprinnelseskultur. De vil ønske å formidle egne normer og verdier til egne barn. Som det kommer frem i Eriksons teori, er foreldrerollen noe som gir et voksent menneske en følelse av generativitet. Det vil si en følelse av å være nyttig, ha omsorg for noe eller noen. Kontakten med barnevern kan da være for flyktningeforeldre en risiko for utvikling av stagnasjonsfølelse, som igjen kan være med å øke stresset i akkulturasjonsprosessen.

Alt kan være avhengig hvor mye de forstår om det arbeidet barnevernet gjør og hvor åpne de er for samarbeid. Mangel på åpenhet og samarbeid er ofte basert på vansker knyttet til språk –og erfaringsrelatert kunnskap, som ofte fører til at de har for lite kunnskap om egne rettigheter og plikter. Kanskje har de heller ikke noe kunnskap om normer, verdier og holdninger som gjelder i den norske kulturen (Kvelling, 2010). Ifølge Jávo (2010) er dette en situasjon som kan oppleves frustrerende og krevende, altså føre til at de får en avmaktfølelse. Det å være i en slik livssituasjon kan da være en bekreftelse på en negativ identitet og selvbilde. Bunkholdt (2000) påpeker at alle mennesker har behov for en positiv bekreftelse på identitet og selvbilde. Hun skriver at *uten positiv bekreftelse på identitet og selvbilde kan mennesker, også voksne, bli utrygge og forsøke å løse sin situasjon på måter som på lang sikt ikke er gunstig verken for dem selv eller for barna deres* (Bunkholdt, 2000, s. 247).

Berg og Lauritsen (2009) mener at flyktningfamilier som har opplevd tap og sorg ved å forlatte fødeland, har også en sårbarhet basert på det å ikke ha tilgang til tidligere sosial støtte. Når noen av slike familier får negative bekreftelse på hvem de er, prøver de å håndtere situasjonen ved å for eksempel legge mye fokus på tilværelse i nærfamilie og egne etniske grupper (Ibid). De prøver å bygge opp en trygg tilværelse for dem sammen, som en kompensering på tapet og sorgen. På denne måten blir de segregert og lukker seg inne i egne familier og egne etniskgrupper, med bare et nødvendig minimum av kontakt utad (Ibid). Samtidig er det viktig å påpeke at segregeringen ikke sparer dem fra kravene utad. I møte med det norske systemet, må de til en viss grad gi avkall på egne tradisjoner. Både foreldre og barn opplever da mange dilemmaer ved å måtte delta i det samfunnet de nå lever i, og ikke minst ved å måtte forholde seg til både sosiale kontrollmekanismer og lovverk som er annerledes enn dem de er vant til (Ibid.).

Hvis vi kan prøve å forstå strategien ut fra akkulturasjonsperspektivet, viser det seg at det kanskje er separerte og marginaliserte innvandrere- og flyktningfamilier som ofte opplever slike problemer. Som vi har sett viser Berry sin akkulturasjonsmodell at minoritetsgrupper som blir segregert, har kontakt med bare folk fra egen etnisk gruppe. Det vil si at disse stadig reproducerer gamle vaner og lærer ikke så mye av majoritetssamfunnet, også når det gjelder oppdragelsesstil. Samtidig har vi sett at mennesker som blir segregert eller isolert, også danner en ny identitet uten å velge den. De vil bli påvirket av både medier og alle deler av samfunn de må delta i.

Sårbarhet knyttet til fordommer og diskriminering:

Bunkholdt (2000) påpeker at til tross for at det i vårt samfunn, finnes lov mot diskriminering, er det fortsatt enkeltmennesker og grupper som nedvurderer og avviser mennesker fra en del etniske minoriteter. Berg og Lauritsen (2009) definerer diskriminering som det å skille og rangere noen gruppe av mennesker som bedre enn andre. Den rangering kan ha stor påvirkning på hverandres selvbilde. Etniske minoritetsfamilier som møter diskriminering i hverdagen, kan risikere å ha en oppfatning av egen etnisk identitet som noe negativt og et selvbilde mer preget av verdiløshet (Bunkholdt, 2000). Ifølge det Bunkholdt (2000) forklarer videre, kan marginalisering føre til at noen minoritetsfamilier velger å enten assimilere eller separere seg, for å løse den utfordringen. Som vi har sett det tidligere, prøver de som velger å assimilere seg, å etablere seg i det nye samfunnet og bryte båndene til sin opprinnelige gruppe. Dersom de ikke finner innpass, mister de da mulighet til å skape ny identitet, samtidig som de lenger ikke tilhører opprinnelige etniskgruppen (Ibid).

Flyktningfamilier som velger denne strategien, kan ha vanskeligheter å finne innpass i den vestlige demokratiske barneoppdragelsen, da forskjell mellom deres oppdragelsesstil og den som gjelder i vestlige verden er for stor. Pettersen (2015) hevder at mange innvandrerforeldre har en oppdragelsesstil som kan sammenliknes med den foreldrene hadde i Norge på 60-tallet. Det viser seg at det kan være en lang prosess for flyktningeforeldre å forandre praksis for familierutiner og strukturer. Noe som kan øke tvil og fortvilelse, og igjen ha negative konsekvenser for både dem selv og barna deres.

Det samme gjelder også de som velger å separer seg. Som vi har sett det ovenfor, blir separerte familier likevel påvirket av omgivelser. De lager eget samfunn, men samtidig må de innordne seg samme lov og regler som resten av storsamfunnet. På denne ene siden kan det forstås som om de i første omgang diskriminerer seg selv før andre gjør det. På denne andre siden blir det de praktiserer innad egen etnisk gruppe, oppfattet som å ikke være «normale», og på denne måten bli et grunnlag for fordommer familiene møter i hverdagen (Bunkholdt, 2000).

Fordommene kan gi dem en følelse av å ikke være god nok foreldre. Kort sagt, gir de dem en stagnasjonsfølelse. Helgesen (2011) definerer fordommer som negative holdninger til bestemte personer eller grupper, som er nesten utelukkende basert på sterke følelser og har spinkelt kunnskapsgrunnlag. Fordommene er fiendtlige og baserer seg på et uhyre tynt saklig informasjonsgrunnlag (Ibid). Fordommene blir igjen en del av faktorene som påvirker akkulturasjonsstrategier. Det ser vi i Berry sin akkulturasjonsmodell: *societal attitudes: Prejudice & Diskrimination* som *Moderating Factors During Acculturation*.

Berg og Lauritsen (2009) hevder at en del innvandrere sliter med å finne plattform for identitet på grunn av møtet med fordommer og ofte på grunn av rasisme. De kan på denne måten prøve så godt de kan å assimileres, ved av og til å skifte navn (Ibid). Målet med dette kan være at de ønsker å skape en utvendig identitet for å finne en slags trygghet. Å leve på denne måten kan igjen være krevende. Røkenes og Hansen (2012) gir oss en god forklaring på hvorfor noen mennesker velger å leve med en forestilling om å måtte skape seg selv. I tillegg viser de hvordan det kan være vanskelig:

En person som lever etter en forestilling om å måtte skape seg selv, kan finne dette svært anstrengende i lengden. Det har negative konsekvenser for personens kontakt med sitt indre liv og med andre mennesker. Å våge å kjenne etter hvordan jeg har det, og tre fram som den jeg i møtet med andre, krever imidlertid et visst mot. Det innebærer risiko. Jeg blir sårbar. Kanskje liker ikke de andre den jeg er? Kanskje kommer de til å avvise meg? Dersom angsten eller sårbarheten blir for sterk, øker sannsynligheten for at jeg prøver å presentere et antatt akseptabelt bilde av meg selv (Røkenes og Hansen, 2012, s.106).

Ut fra Røkenes og Hansen (2012) sin forklaring, kan det synes at fordommene blir et press som får de som blir utsatt for dem til å forsøke å leve etter det som er normalt, ved å skape seg en utvendig identitet. De som ikke får til å konstruere seg selv i andres bilde, kan risikere å bli isolert. De kan ha et liv preget av selvundertrykking på grunn av at de ikke får til å *leve opp det de har lært å oppfatte som normalt, selvsagt, korrekt og fornuftig.....Kravet til å være normal blir en tvangstrøye som fratrar mennesket frihet, utviklingsmuligheter og selvrespekt* (Røkenes og Hansen, 2012, s.107).

Sårbarhet basert på forandring i rollemønstre:

Som Kvello (2010) mener det, prøver de fleste familier fra ikke-vestlige land å holde på egne kulturelle tradisjoner når det gjelder rutiner og struktur i familie. Han mener samtidig at for å håndtere utfordringer de møter i den nye livssituasjonen, blir disse familiene nødt til å lære å tilpasse gammel levemåte til norske familierutiner –og strukturer. Dette er en av dilemmaene flyktninger møter i det norske systemet. Et vanlig eksempel på forandring i familierutiner er at kjønnsrolle mellom mann og kona blir annerledes når de kommer til Norge. Berg og Lauritsen (2009) hevder at minoritetsfamilier fra ikke- vestlige land, bringer med seg en tradisjon, der menn jobber ute og har ansvar for å forsørge sin familie. Menn framstilles som personer med makt og kontroll over kvinner og barn. Kvinner på sin side har ansvar for barneoppdragelse, gi dem omsorg og forvalte alt som har noe å gjøre med husholdsoppgaver. Kvinnes maktposisjon ligger i det at de har kontroll over hele arbeidet som foregår i hjemmet (Ibid).

Relasjonene mellom ektefeller de møter i Norge er bygd på idé om likhet og et vennskapsforhold der de diskuterer og utveksler erfaringer og tanker (Eriksen og Sajjad, 2012). Når statistikkene viser at kvinner med minoritetsbakgrunn i økende grad er ute i arbeid, betyr det at rollene i familiene også forandres. Det vil si at for å tilpasse seg situasjonen, må menn også delta i hjemarbeidet. Eriksen og Sajjad (2012) mener at dette er noe som kan medføre konflikter i familier, da det virker truende på maktposisjon for både kvinner og menn. De viser eksempel på noen muslimske menn som blir redd for å delta i rengjøring eller annet husarbeid fordi andre muslimer kan omtale dem som ikke å være «ekte» menn. Når de gjør det, ønsker de ikke at andre skal vite det.

Det hender også at noen menn må være mye mer hjemme på grunn arbeidsledighet, som følge av at de i Norge ikke får jobb som gir dem lik sosial status som den de hadde i hjemlandet (Berg og Lauritsen, 2009). De lever med mange negative følelser som avmaktsfølelse, hjelpeløsfølelse, og de lever med tvil og usikkerhet hele tiden (Ibid). Det er igjen dette Erikson definerer som stagnasjons tilstand. Situasjonen blir også krevende for kvinner om de er ute i arbeid eller ikke, ikke minst hele familien. Eriksen og Sajjad (2012) forklarer at noen kvinner opplever det å få hjelp i hjemarbeidet fra mannen, som svekkelse av sin maktposisjon. Derfor ønsker de ikke at mannen deltar for eksempel i arbeid på kjøkkenet. På denne måten kan de påføre seg ekstra arbeid når de må kombinere jobben ute og i hjemmet. Det kan være krevende, og *forutsetninger for å gå ut i arbeidslivet blir slik kan nettopp være at de kan gjøre det så lenge de klarer de tradisjonelle hjemmeoppgavene i tillegg* (Eriksen og Sajjad, 2012, s.175).

Ut fra forandringene i rollemønsteret, kan voksenrollene i mange innvandrer- og flyktningfamilier bli sett på som å være preget av fortvilelse slik det oppstår hos ungdommer i identitetskrise. Som vi har sett det i Eriksons utviklingsteori, kan både ungdommer og voksne i identitetskrise streve med å finne en definert voksenrolle på grunn av at samfunnsmessige forhold blir annerledes enn det de er vant til. Det at flyktningemenn - og kvinner må prøve å finne balanse mellom den tradisjonelle og den moderne kjønnsrollen, kan ofte føre til ekteskapsproblemer.

Berg og Lauritsen (2009) gir eksempel på noen somaliske kvinner og menn som forteller om deres opplevelse av rollefordeling i møtet med den norske kulturen. De mener at de opplever at moderne kjønnsrollen vil få kvinner til å prøve å ligne menn, noe de synes er feil. Kvinner får mer frihet til å delta i forskjellige roller når de kommer til Norge, og forutsetninger blir at både mann og kvinne må ut i jobb for å forsørge familien (Eriksen og Sajjad, 2012). Dette blir ofte ikke opplevd som noe positivt.

Når en kvinne og en mann fra Somalia diskuterer, viser det seg at menn opplever at når kvinner kommer til Norge, prøver de å oppnå frihet og demokrati gjennom forholdet på samme måte som norske kvinner (Ibid.). Samtidig mener mannen at mange av somaliske kvinner vet egentlig ikke hva den friheten og dette demokratiet innebærer (Berg og Lauritsen, 2009). Når kvinnen argumenterer, mener hun at all feil skyldes mangel på kommunikasjon mellom ektefeller, og mangel på samarbeid for å finne en felles

reorientering til den nye situasjonen de nå har kommet i (Ibid.). Igjen kan dette forklares ut fra identitetskrisen, da den mannen som alltid har hatt kontroll over sin kone, kan nå oppleve seg maktløs og uselvstendig. Som det er forklart i Eriksons utviklingsteori, vil menneske med uklar eller usikker identitet ofte oppleve det å være i et intimforhold, som fare for å forsvinne psykologisk sett. Han vil da reagere på situasjonen med motstand og angst eller frykt (Bonkholdt, 1989).

Akkulturasjonsstress kan være årsak til konflikt i familier, ikke bare på grunn forandring i rollemønsteret mellom kvinne og mann. Det hender at medlemmene i familie reagerer forskjellig på akkulturasjonsprosessen. Jávo (2010) hevder at *dissonant* akkulturasjon er en annen faktor som kan føre til store konflikter og stress innad i en familie. Dissonant akkulturasjon betyr at medlemmene i en familie tar opp i seg verdiene og normene fra majoritetssamfunnet i varierende og forskjellige grad. Som eksempel kan foreldre basere seg på normer og verdier fra egen kultur, mens barna går ut fra verdier og normer som er vanlige hos norske venner (Ibid). I tillegg er det vanlig at barna lærer språk raskere enn deres foreldre (Eriksen & Sajjad, 2012). Dette kan skape konflikt mellom barn og foreldre. Samtidig kan det hemme barns sunne utvikling sett ut fra moderne samfunnsperspektiv.

Eriksen og Sajjad (2012) mener at foreldre bruker barna sine i foreldreroller fordi de selv ikke mestrer deltagelsen som voksne og foreldre i det nye samfunnet. I det videre sier Eriksen og Sajjad (2012) at når barna tar over foreldrerollen, får de mer makt enn de skulle ha hatt som barn og når de selv trenger støtte og oppfølging. På denne måten kan foreldrenes autoritet svekkes, og det kan føre til at barna mister respekt på foreldrene (Ibid). Det er kanskje viktig å nevne at det at barna lærer raskere språk og kultur, ikke trenger å være problem. Det som blir problematisk kan være at foreldrene ikke opparbeider nok språklig og kulturell kompetanse, samt at deres kunnskap om foreldrerollen og andre opprinnelige kulturelle kunnskaper ikke er blitt anerkjent i det norske samfunnet (Eriksen & Sajjad, 2012, s. 176).

6.0 Barns sosialisering i akkulturasjonsprosess og risiko for negativ utvikling

Sosialisering og sosialiseringsprosess

Barn skal ikke bli sosiale. Barn er sosiale vesener helt fra fødselen av (Bunkholdt, 2000, s.231). Ut fra Vygotskys kulturhistoriske perspektiv, blir barn født med grunnleggende funksjoner, sansing, persepsjon, oppmerksomhet og hukommelse som utvikles i interaksjon med andre mennesker i forskjellige sosiokulturelle sammenhenger (Helgesen, 2011). Tidligere i oppgaven har jeg nevnt at sosialisering handler om barnas utvikling fram til voksen alder (Helgesen, 2011). Denne utviklingen blir en livslang prosess som skjer i samspill mellom barnet og omgivelser (Ibid.). På denne måten blir barnet påvirket av miljø rundt seg, men samtidig påvirker barnet miljøet ved å delta aktivt i å forme spillet med sine foreldre og andre mennesker (Kvelling, 2012; Helgesen, 2011). Denne gjensidige påvirkningen fører til det som kalles *transaksjon* (Helgesen, 2011). Hvis vi kan tenke at sosialisering skjer gjennom denne transaksjonen, betyr det kanskje at barn må lære seg om normer og roller som gjelder miljøet det skal vokse opp i. Altså den kulturen som det skal vokse opp i. Ifølge Bunkholdt (2000) handler sosialiseringsprosessen om at barn føres inn i bestemte miljøer og lærer hva det betyr å være sosial i disse miljøene.

Ettersom kulturell læring er et viktig tema i denne oppgaven, vil jeg velge å knytte miljølæring til kulturell læring. Likevel må jeg nevne at sosialisering innebærer ikke bare læring av kulturen. Den handler også om å videreutvikle og endre den. Kvelling (2012) forklarer det tydelig:

En viktig del av sosialisering handler om at man utvikler forståelsen for, aksept og tilegnelse av kulturens normer, verdier og holdninger. Dette omfatter evne til og interesse for å tilpasse seg kulturen ved å forstå dens verdigrunnlag og uttrykksformer, og er et premiss for videre eksistens av samfunnet i den form det har. Om det tviholdes på alle normer, verdier og holdninger over år eller generasjoner, stagnerer imidlertid samfunnet (Kvelling, 2012, s.31).

Kulturell læring handler om den sosiale prosessen som gjør at individ tilegner seg de verdiene og den atferden som er mest formålstjenlig innfor vedkommendes egen kultur (Jávo, 2010). Kvelling (2012) hevder at i noen tilfeller kan begrep sosialisering, benyttes som kulturalisering. Sosialisering handler jo om at voksne formidler relevante trekk ved

felleskulturen til barn (Ibid). Målet med sosialisering er også at man tilegner og tilpasser seg den kulturen man er en del av, samtidig som man bidrar til å videreutvikle den. Videreutviklingen skjer ved at fleste ikke overtar alt som blir formidlet til dem, men bare prioriteringer, i tillegg til at hver generasjon tilføyer kulturen noe nytt (Ibid.). Skal vi da si at akkulturasjon også er en slags sosialisering? Jo! Berry (2007) mener at akkulturasjon kan involvere «shedding» og læring av kultur. Med shedding menes det av hvilken grad man mister noen trekk av opprinneligkulturens holdninger, tro og verdier, samtidig som man tilegner seg nye kompetanser ved å kombinere egen og andres kultur (Ibid.). Med kulturell læring menes det at man tar i bruk holdninger, atferd og verdier fra den andre kulturen (Ibid.).

Imidlertid må vi se at akkulturasjon er en komplisert sosialisering måte.

I Vygotskys sosiokulturell teori påpekes det at all menneskelig interaksjon skjer via kulturbestemte verktøy, verktøy som regulerer samhandling mellom medlemmene av en kultur (Helgesen, 2011). Hvordan blir interaksjonen gjennom shedding og læring av kulturen i akkulturasjonsprosess, der kulturens verktøy ennå ikke er klare og bestemte? Hvordan fungerer samhandling mellom barn og foreldre i minoritetsfamilier som gjennomgår akkulturasjonsprosess, og som jobber med å finne balanse mellom egen og majoritetskulturens verdier, holdninger og atferd? Hvordan blir det for barn å utvikle verdier ut fra to kulturs innflytelse?

Bunkholdt (2000) påpeker at familier er den første gruppen barn blir sosialisert i. Hovedgrunnen til dette er det følelsesmessige båndet mellom foreldre og barn. Foreldre får på denne måten sterk påvirkningskraft på barneutvikling. Det er en type sosialiseringen som skjer gjennom oppdragelse, og som kan kalles for primærsosialisering fordi den handler om den første og grunnleggende sosialiseringen (Kvillo, 2012). Her er det viktig å nevne at oppdragelse går lengere enn primærsosialisering. Selv om den refererer primært til foreldrenes bidrag i relasjon til barnet, kan oppdragelsen også omfatte andre som for eksempel skole, barnehage, venner og andre (Ibid). Dagens samfunn er blitt slik at mye av barnets tilsyn skjer utenfor kjernefamilie, allerede i de første leveårene. Det kan derfor være vanskelig å skille mellom primær- og sekundærsosialisering. Istedenfor disse to begrepene, er det blitt vanlig å benytte begrepet «dobbelt sosialisering», som innebærer den som foregår hjemmet og utenfor.

Dobbeltsosialisering kan skape problemer for flyktningbarn som vokser opp i familier, der foreldres oppdragelse setter i fokus verdier, normer og roller som ikke gjelder det storsamfunnet de lever i. Bunkholdt (2000) hevder at flyktningbarn kan ofte befinne seg i et vanskelig grenseland når det gjelder sosialisering. Noen flyktningeforeldre ønsker at barn skal bli slik som deres kultur har tradisjon for, samtidig som barna blir en del av et jevnaldrende miljø hvor det gjelder andre normer og regler. Gjennom oppdragelsen ønsker foreldrene å utvikle kulturelle verdier og sosiale ferdigheter som blir verdsatt i egen kultur (Ibid). Samtidig blir det vanskelig å unngå sosiale endringer når deres kultur må leves tett med majoritetskultur (Jávo, 2010).

Flyktningeforeldre kan risikere å miste sine kulturelle verdier, tro og tradisjoner som resultat av akkulturasjonsprosess (Ibid). Dette kan være på grunn av at lang kontakt med majoritetskultur, fører til at minoritetsfamilier forsøker å tilpasse oppdragelsen ved å enten forandre eller justere sine verdier til den nye virkeligheten barna skal vokse i (Ibid). Som eksempel er det familiene som forsøker å forandre egne verdier, i form av assimilering med håp om å oppnå innpass hos de innfødte (Bunkholdt, 2000). Dersom de ikke oppnår det de hadde håpet på, risikerer de å miste mulighet til å skape ny identitet, samtidig som den følelsen av tilhørighet til den opprinnelige gruppen blir svekket. Problematikken kan også være lik for foreldre som ikke greier å holde på kulturelle kjerneverdier i oppdragelsen, på grunn av at de har opplevd ekskludering.

Barna i slike familier kan komme i en vanskelig situasjon fordi deres identitetsutvikling blir preget av foreldres uklare tilhørighet (Ibid). Ved å velge seg bort fra egen kultur signaliserer foreldre til seg selv og barna at de oppfatter egen kultur som negativt, og noe de verken respekterer eller krever respekt for. Det kan da føre til at barna skammer seg over den delen av identiteten knyttet til den opprinnelige kulturen, da den vil virke negativt på egen selvbilde og identitet (Ibid). Jávo (2010) hevder at foreldrenes klare identitet er viktig for minoritetsbarn, da den blir utgangspunkt for barnas utvikling av positiv etnisk identitet. Ifølge Jávo (2010) viser forskninger at positiv etnisk identitet er grunnleggende for at minoritetsbarn skal utvikle en sunn selvoppfatning, som igjen kan føre til at de har positive interkulturelle holdninger. Den kan også være nødvendig for at de skal takle stereotyper, fordommer og diskriminering de senere kan bli utsatte for (Ibid). Kvello (2012) hevder at når barn er mellom seks og ti år, øker det ferdigheter i å oppdage andres stereotyper, og å imøtegå dem via ulike strategier.

Utviklingen av stek og bevisst etnisk identitet kan derfor ses som viktig faktor i målet for sosialisering, spesielt når barn og dets familie gjennomgår akkulturasjonsprosess. Kvello (2011) påpeker at målet med sosialisering er blant annet: kontroll av emosjonell regulering, mestring av de fysiske miljøforholdene, evne til å utføre bestemte ferdigheter som anses som og/eller er viktige i kulturen, evne til å resonere og handle i tråd med samfunnets verdier, evne til å planlegge sitt eget liv, og evne til å balansere mellom selvstendighet og tilhørighet i et sosialt felleskap. Det er derfor ingen tvil om at utviklingen av positiv etnisk identitet vil være viktig for å nå målet med sosialisering. Ifølge Jávo (2010) oppnår minoritetsforeldre denne type sosialisering, når de har en sterk sosial integritet og identitetsfølelse og er i stand til å balansere mellom ferdigheter som er vedsatt i egen kultur og verdiene fra majoritetskulturen som de synes er nyttige. Dette har vi også sett i Berry (1997), der det menes at integrering er mest foretrukket som best akkulturasjonsstrategi.

Minoritetsfamiliene som ikke greier å overveie denne balansen, men samtidig ønsker å holde faste på egen kulturs verdier og ferdigheter, kan segregeres (Bunkholdt, 2000). Barna i lukkede grupper kan etterhvert ha problemer knyttet til at de trenger å utforske verden rundt seg, mer enn bare den nærmeste familien eller etniskgruppen (Ibid.). Som kommende medlemmer av storsamfunnet må de tilegne seg språk, normer, regler og verdier som gjelder alle. Det som blir utfordringen for dem er at de blir usikre på om foreldrene vil avvise dem når de tar den nødvendige kontakten med jevnaldrende (Ibid). Barna blir altså utsatt for ikke sunn utvikling. Eriksons utviklingsteori viser at:

..... når barn og foreldre står ved overgangen til en ny utviklingsfase, så dukker det opp nye behov og forutsetninger hos barnet. Dette krever ny tilpasning både fra foreldrenes side og barnets. Foreldrene skal jenke seg etter barnets nye modenhet og erfaring, og de kravene som stiller til dem som foreldre, og barnet skal prøve nye muligheter og oppøve nye ferdigheter, tre over nye grenser (Bunkhodt, 2000, s.194)

Risiko kontra resiliensfaktorer

Det viser seg at sosialiseringssprosess i mange flyktningfamilier, kan føre til forskjellige problemer, som igjen kan ha negative konsekvenser på barnas utvikling. Ifølge Helgesen (2011) vil alt som hindrer barn i å få dekket grunnleggende behov, innebære risiko. Som eksempel har vi sett at flyktningfamilier som adopterer assimilering, segregering og marginalisering som akkulturasjonsstrategi, står i fare for å utvikle en uklar og usikker identitet. I tillegg har vi gått gjennom hvordan foreldrene i slike familier får vanskeligheter å jenne seg etter barnas modning. Helgesen (2011) hevder at slike hendelser gir økt sannsynlighet for skade hos barn, da de fører til at barna ikke får dekket psykologiske behov som blant annet sosial aksept, mestring, selvaktelse og trygghet. Flyktningfamilier befinner seg i livssituasjoner preget av stress og usikkerhet, en situasjon som får barn til å utvikle en uklar etnisk identitet, og på denne måten skape mye utrygghet for barna. Kort sagt finnes det mange grunner til å tro at sårbarhet knyttet til identitetsdanning i akkulturasjonsprosess, fører til at flyktningbarn oppfattes som risikobarn

Det er imidlertid viktig å nevne at den oppfatningen er av generell karakter. Gjennom hverdagslivet, er flyktningbarna i samspill med ulike mennesker som de blir påvirket av, og som de gjerne påvirker. Bunkholdt (2000) hevder at gjennom samspill og samhandling med andre, identifiserer barn seg med de menneskene de er i kontakt med. Det kan være foreldre, søsken, jevnaldrende, lærere, eller andre som de beundrer. Ved identifisering prøver barn å bli like de menneskene de liker og beundrer eller synes har makt, og på denne måten tar de både atferd og holdning. Kan det da tyde på at miljøet flyktningbarna vokser opp i, altså kvalitet på samspill med mennesker rundt, på en eller en annen måte reduserer effekten av risiko?

Forskninger viser at mange innvandrerbarn og unge fungerer godt og har sunn utvikling. Som eksempel viser undersøkelser at innvandrer- og flyktningeungdommer totalt sett har lik eller bedre selvtillit, psykisk helse, tilfredshet med livet og tilpasning på skolen enn ungdommene fra majoritetsfamilier (Jávo, 2010; Berry, 2006). I kapitlet om akkulturasjon har vi sett at det finnes innvandrerfamilier og flyktningfamilier som ikke opplever den nye livssituasjon som truende, og andre som har tilstrekkelige ressurser for å takle stresset i denne situasjonen.

Igjen hevder Helgesen (2011) at barna er aktiv i egen utvikling og har påvirkningskraft på sine omgivelser. Ut fra Jávo (2010) sin beskrivelse av dissonant akkulturasjon (se 5.0 i denne oppgaven), skjer det ofte at barn lettere finner seg til rette blant majoriteten, og fungerer ut fra verdier som er vanlige blant jevnaldrende. Selv om Jávo (2010) peker på at dette kan innebære konflikter i familier, er det mulig å tro at det også kan fungere som beskyttelse og føre til resiliens både hos barna og deres familier. Med resiliens menes det en sunn utvikling til tross for risiko for skade (Helgesen, 2011). Det handler kanskje om hvilken relasjon barn og foreldre har. Altså hvor varme og kjærlige foreldrene er overfor barna sine.

Teorier viser at varmen og kjærligheten kan ha enten positiv eller negativ konsekvenser, avhengig av måten foreldrenes måte å sette grenser for barna på (Bunkholdt, 2000). Samtidig menes det at uansett grensesetting, kan foreldrenes sensitivitet overfor barnas grunnleggende behov være avgjørende for sunn utvikling (Kvelling, 2010). Sensitivitet baseres på personlig temperament og er i mange tilfeller vanskelig å forandre på, og er rimelig stabil (Ibid). Kan vi da tillate oss å tro at sensitiviteten er også lik i stress situasjoner?

Jávo (2010) hevder at foreldrenes sensitivitet er også avgjørende for utviklingen av tilknytingsatferd hos barn, en tilknytning som også legger grunnlaget for indre arbeidsmodell av barnas forhold til tilknytingspersonen, og senere av hvordan barna inngår i andre relasjoner. Annet spørsmål er om vi kan ha tro på at akkulturasjonsprosess ikke får noen negative påvirkning på sensitiviteten hos flyktningeforeldre. Vi har kanskje ikke svar på dette, men det kan være en av grunnen til at flyktningbarn mestrer hverdagslivet både i skolen og andre områder. Forskninger har vist at, det at mange innvandrerfamilier fra ikke-vestlige land legger mye fokus på tett familiebånd gjennom oppdragelse, kan ofte føre til at deres barn og ungdommer er tilfredsstillt i hverdagen (Kunnskapsdepartementet, 2013).

Tilbake til det vi har gått gjennom om identitetsutvikling: Vi kan her ikke konkludere at selv om tett familiebåndet kan beskytte mot negative utfall hos

flyktningbarn, er det nok for å sikre dem sunn utvikling. Det som kan være interessant er å se på noen situasjoner der flyktningbarna er veltilpasset, og kanskje forsøke å finne årsaker, for da å bidra til at de som ikke finne seg til rette får den hjelpen de trenger.

7.0 Avslutning

Arbeidet med denne oppgaven har vært en lærerik og spennende prosess. Jeg har lært å kombinere forskjellige teorier fra ulike perspektiver mot samme tema, for da å ha et nytt perspektiv. Det har vært mulig å spekulere på besvarelsen av problemstilling hele veien fra teordelen til analysen, noe jeg synes kan være utgangspunkt for viderelæring.

Identitetskrise og akkulturasjonsprosess har vært hovedbegrep for besvarelsen på første delen av problemstillingen, og den synes jeg er bra nok. Jeg har prøvd å gjennomføre en vitenskapelig tilnærming og brukt forskjellige teorier for å koble sammen begrepene. Jeg mener imidlertid at besvarelsen inneholder mangler og noen feil, men jeg håper den kan være en inspirasjon for andre som senere vil ønske å jobbe med liknende tema.

Likevel har det være utfordrende å jobbe med avgrensning, spesielt på siste kapittel da det handler om to forskjellige og store begreper. Jeg synes sosialisering er et stort og omfattende begrep, som kanskje kunne ha tatt mye plass dersom jeg hadde gått i dybden. Jeg har bare prøvd å knytte det til min besvarelse på problemstillingen og tror nok jeg har gjort mitt beste. På samme måte har jeg bare gått gjennom en del av hva som kan være risiko- eller resiliensfaktorer, og jeg synes jeg har åpnet mulighet for å knytte disse begrepene grundig til flyktningbarn.

8.0 Litteraturliste:

Aadland, Einar (2013). «Og eg ser på deg...». *Vitenskapsteori i helse- og sosialfag*. Oslo: Universitetsforlaget

Barne- og likestillingsdepartement. (2012-2013). *En helhetlig integreringspolitikk*. (Meld. St. 6 (2012-2013)). Oslo: Ansvarlig: [Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets sider: https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-6-20122013/id705945/?ch=1&q=](https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-6-20122013/id705945/?ch=1&q=), lest 19.02.2016

Berg, Berit og Kirsten Lauritsen (2009). *Eksil og livsløp*. Oslo: Universitetsforlaget

Berry, John W. "Immigration, acculturation, and adaptation." *Applied psychology*. 46.1 (1997): s. 5-68.

Berry, John W. (2014). Acculturation. I Joan E. Crusec & Paul D. Hastings (red.), *Handbook of socialization: Theory and Research*. (s. 543-558). New York: The Guilford Press. Hentet fra: <http://site.ebrary.com/lib/moldebib/detail.action?docID=10176579>,

Boye, Ellen Marie (2013). *Nordmenn i Spania: Tilpasning fra et akkulturasjonsperspektiv: En kvalitativ studie av eldre nordmenn i Alfaz de Pi, Spania*. <http://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/271156>, lest 06. 04.2016

Bunkholdt, Vigdis (1989). *Læring i psykologi*. Hentet fra: http://www.nb.no/services/image/resolver?url_ver=geneza&urn=URN:NBN:no-nb_di...

Bunkholdt, Vigdis (2000). *Utviklingspsykologi*. Oslo: Universitetsforlaget

Eriksen, Thomas Hylland & Torunn Arntsen Sajjad (2012). *Kulturforskjeller i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Erikson, Erik H. (1986). *Identity: Youth and crisis*. No. 7. WW Norton & Company, 1994.

Fagplan (2012). Bachelor i vernepleie. Molde: Høgskolen i Molde

Hauge, Åshild Lappegård (2007). *En sammenligning av tre identitetsteorier*. (Tidsskrift for norsk psykologforening: http://psykologtidsskrift.no/index.php?seks_id=28415&a=2, lest 12.04.2016)

Helgesen, Leif A. *Menneskets dimensjoner. Lærebok i psykologi*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Henriksen, Jan-Olav & Arne Johan Vetlesen (2011). *Nærhet og distanse. Grunnlag, verdier og etiske teorier i arbeid med mennesker*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Ilstad, Steinar (2013). *Psykologisk ordbok*. Trondheim: Akademika Forlag

Jávo, Cecilie (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer. Transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (2013). *Innvandrerungdommer har høye ambisjoner*. Henettet far: https://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/kd/repporter_planer/aktuelle-analyser/a... Lest, 05.04.2016

Kvello, Øyving (2010). *Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kvello, Øyvind (2012). *Sosialiseringsbegreper*. I Øyvind Kvello (red.), *Oppvekstmiljø og sosialisering*. (S. 13-61). Oslo: Gyldendal Akademisk

Petersen, Heidi (2015). Hei, foreldre – dere er tidenes beste!
http://www.aftenposten.no/familieogoppvekst/Hei_-foreldre--dere-er-tidenes-beste-498503_1.snd, lest 06.04.2016

Simon, Bernd (2004). *Identity in Modern Society: A Social Psychological Perspective*. Malden, Mass: Blackwell Publishing.

Thorbjørnsrud, Berit(2010). *Kulturelle fortolkningsrammer*. I Elisabeth Brodtkorb & Marianne Rugkåsa (red.), *Mellom mennesker og samfunn. Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene*. (s.201-239). Oslo: Gyldendal Akademisk.